

Мал үвлзүүлгэнд бөлдвэр Хар газрт

Сарпинск, Яшалтинск, Целинн, Приютненск райодин болн Элст балгсна колхозмудин, совхозмудин ик олтотармуд джил болгн Хар газрур үвлзүүлхяр йовулгдна. Эн колхозмудин болн совхозмудин хббчир агъу ик идгт сән күүцлмүдтә болцхана. Хббдән цугтнь гару угагъяр хадгълдж, ноос икәр киргъдж авх ноолда кецхәнә.

Хббсглгьнг делгүүлгьнә ноолданд—үвлә идг ямаран чинр зүүдхәхинь, нертә хббчирин үзмджәр үлгүр авад, келдж болхмн. Сталинә нертә колхозин ах хббчир, үүрмүд Попенко Яков Ильич болн Щепин Михаил Тихонович хббдән сәәнәр үвлзүлдж, тартгн-цатхлнъ гаргьсн тблән зун хургълх хбн болгьнас 130—139 хургьд авсмн, хбн болгьнас 6—7 килограмм ноос киргъдж авцхадж.

Хббчир шидрәс хаалгьдан орхмн. Үвлә идгүр, хббчирин хозлг тергд, хбд туусн хаалгьяр иувлдж йовцхах.

Ирх хббчиринг тосдж авхин кергт ямаран бөлдвэр келжә-хмб?

Кесг олт колхозмудар кошармуд, хббчир бәәх гермүд ясдж, шинәс гермүд бәрдж, бел келжәцхәнә. Элстин колхозмудин участкар 60 кошар болн тедү дүнгә күн бәәх гермүд белчкесн бәәнә. Хбд үвлзх газрур 20 мингьн үлү центнер өвс зббгьд, хурагьд белн кесн бәәнә. Яшалтинск болн Приютненск райодин колхозмудт мал үвлзүлх хаша-хаацсин ик зунь ясгдсн бәәнә. Ленинә нертә колхоз хбд үвлзүүлгьнә бөлдвринг йир шунмгьагар келж йовна. Үр Безруковин толгьалджах госхлгьна бригад бәәсн кошармуд деер немр келж гурвн кошар шинәс тосхджана, дакад хуучн хаша-хаацс ясад дуусджана. Энд малд хот белдлгьнә кбдлмшиг бдр болгьн икдүлдж йовна. Үр Калининә гардджах бригад ахр цагин эргцд 1500 гектар өвс хадад хурачкв.

Эн бригад кбдлжәх участка билн одувдн. Орүн эрт цаг болсн бийн, полевой станд нег чигн күн уга бәәдж. Моторин а гарсинь соньсчкад, —хббдт икәр өвс хаддж бел кехин тблә трактористир адгъдж йовцхана, —гидж санввдн. Загона нег халхд Свиридов Василий гидг трактористлә

харгьввдн. Өвс хадджах загониг тав дакад эргц кегьд, машингьән зогсадж, эн-тендинь хәләдждж.

—Ягъдж бдрә даалгьвран күүцджәнәт?—гидж Свиридовас сурхла, иигдж хәрү өгв.

—Одрә кех кбдлмшин кемджәгьән хойр холван күүцәнәв. Иим цагла әмтнәс ард үлдж болдвн! Хойр-гурвн күүнә ормд кбдлх дурн күрнә!—гидж үр Свиридов келв.

Хббннн Свиридов Василий кесн кбдлмшиг хәләввдн. Одр ирвәс 40—50 гектар күргд хаддж йовна. Эн ик күүцл. Кех кбдлмшин 12 часин эргцд иим ик газринг хадад хуралгьн—ик дамшлтта, эв-аргьтан болн збргин кучн болджана. Ленинә нертә колхоз хадх газрас эн тракторист эврәннн агрегатрн 600 гектар өвс хадсн бәәнә.

Свиридова адл кбдлг трактористир олт. Свиридовиг дурагьд, үр Заворотинский болн Баранов гидг трактористир, бдрә ноорман хойр холван күүцәцхәнә.

Эн колхозин участкас талдан участкар йовдж йовхла, бригадир болдж кбдлжәх үр Калининко келв—20 бдрин эргцд өвс хадлгьна кбдлмшиг дуусхар үгән өгләвдн. Бидн игәд кбдләд дасчклавдн—келвч—күүцә!

Өвс хадлгьна бригад дунд социалистическ дбрдән сәәнәр, кегддж йовна. Бригадс нег-негән күүцдж, давулн икәр кехәр килмджән өгч йовцхана. Асхн шидр болсн цагла, Терещенкон бригад өмн нүүрт йовна гидж зәнг ирв. Тер зәнгиг соньсчкад, трактористир дунд шууган гарв.

—Иим болх збв уга,—гидж Горбатенко Николай гидг тракторист түүрүн ухалджасн эврәннн ухагьан келв.

—Би худл келх билүв?—гидж күүндлжәсн трактористир заагт бригадир орлцв.—Директорәс эврәннн чикәрн соньсув...

Механизатормуд эн сб унтцхасн уга. Хәләджджәхлә, зәрмсн босал йовдж йовад, хәрү унтсн бәәдлтәгьяр кевтцхәнә.

Ор цәәгьд ирсн цагла полевой станд бәәсн улс бослдад, нег-негнәнн ардас загон талгшан йовдж одцхав. Цббкн минут бнгрсн цагт, тег трактормудин болн өвснә машиндин дуугьяр дүүрв.

Калинченкон бригадиг күүцдж

давхар Терещенкон бригадин трактористр шундж кбдлцхәв. Гурвн бдрин эргцд Терещенкон бригад кесн кбдлмшәрн Калининко бригадла әдлцв. Приютненск района Кировин нертә колхозин өвс хадлгьна газрт 1600 гектар өвс хаддж, хуралж авб...

Оньгрсн сарла дүнгьцүлхлә, цуг колхозмуд мал үвлзүүлгьнә бөлдвэр Хар газрт ик сәәнәр келж йовхш. Приютненск района Буденнә нертә, Целинн района „Родина“ гидг колхозмуд ода күртл мал үвлзх хаша-хаацс, күн бәәх гермүдинь ясад уга. Хаддж хурасн өвсән малин үвлзнгүр зббдж хурагьд уга. Хбн болгьнд 1,5 центнер өвс белдх бәәсн. Болв энүгәнчнн күүцәджджәхш. Мал үвлзх газрт бәәх колхозникуд иигдж герчлцхәв:

—Буденнә нертә колхозин ахлач үр Караулов ирлә. „Күн бәәх гермүдин болн малин хот-хоолн тускар килмджән шидрәс өгхвдн гидж келлә. Иткцхәләвдн. Терүнәс нааран збвәр цаг бнгрдж одв—юмн үзгдджджәхмн уга. Мал үвлзүлхнн тускар үр Караулов мартдж кевтә.“

Джиләс-джил болгьн эндү гаргьд йовсн учрар колхозд болн государствд ик гару өггдәд йовна. Эн хамгиг үр Караулов медә бәәдж цаарандн ясулхан хәәджджәхмн уга. Малд хот-хол күүцднн эс белддж авсн учрар, хаша-хаацс уга болсар—үвләр хббднн үкәд, колхозд ик гару болад йовна. Эн тоогиг үр Караулов медх кергтә. Хар газрт хбд үвлзүүлгьнә бөлдврин кбдлмшиг чангьгадж, хооран сал уга кех збвтә.

Хббсглгьнг болн ноос авлгьнг цааранднн бсгдждж-бргджджүлхнн тускар КПСС-н ЦК-н болн СССР-н Министрмүдин Советин илгәсн бичг, хббсглгьнд бәәх збвәр темдгтә дуту-дундсиг илткәд, тедниг уурулхнн туск тбрмүд тәвб. Маднд болхла тер тәвсн тбрмүднн йилгьү ик чинртә, тер юнъгад гихлә, мана тангьгчин колхозмуд болн совхозмуд олз-оругьин икнъкинн хббсглгьнәс авна. Тер учр деерәс Хар газр тал үвлзх хббдт хотхол болн концентрированн хот зббдж тетгдж, хбд үвлзх хаша-хаацсинн эртәс белдх керг эрки гбр болджана.

А. ПАВЛОВ.